

IZOLDINA SMRT

Završio je prvi čin *Tristana i Izolde*. Iscrpljen od dnevnih užurbanosti ostao sam na sjedalu, uživajući u samoći. Osvrnuo sam se po dvorani i odmah sam zaustavio pogled na donjoj loži.

Sigurno se radilo o bračnom paru. On, neki običan muž, i to možda zbog svoje trgovačke neuglađenosti i razlike u godinama između njega i žene, koja je bila sve samo ne neka obična žena.

Ona, mlada, blijeda, odavala je jednu od onih istinskih ljepota, ne samo lica (koje je također bilo lijepo), što prebiva u savršenoj usklađenosti pogleda, usana, vrata, načina na koji zatvara oči. Bila je, prije svega, ljepotica koja privlači muškarce, a da nije bila ni najmanje izazovna; a upravo to je bilo ono što žene nikada neće razumjeti.

Dugo sam je promatrao golim okom jer sam je mogao jako dobro vidjeti i, kada je muškarac tako napet od želje za prekrasnim tijelom, ne pribjegava ženskom sredstvu kao što je dalekozor.

Započeo je drugi čin. Još jednom sam okrenuo glavu u smjeru lože i naši pogledi su se susreli. Oduševljen tim pogledom koji je tumarao s jedne na drugu stranu dvorane, osjetivši ga na sebi, u sekundi sam proživio najdivniji ljubavni san u životu.

Bilo je to jako brzo; oči su pobjegle, ali dva ili tri puta, na dugu minutu mojeg inzistiranja, nakratko su se vratile prema meni.

Tako je došao i najbrži kraj idile kad se nakon nenađane sreće snivanja ukazao njezin muž. Njezine oči opet su se vratile, ali u tom trenutku osjetio sam da moj susjed s lijeve strane gleda prema njoj te su se nakon kratke obostrane stanke pozdravili.

Nakon toga nisam imao ni najmanje pravo da se smatram sretnim čovjekom te sam promotrio svog susjeda. Bio je to čovjek od nešto više od trideset i pet godina, svijetle brade i plavih očiju bistrog, ali malo grubog pogleda koji je izražavao neupitnu odlučnost.

– Poznaju se – rekao sam sam sebi – i to ne površno.

Doista, nakon polovice čina moj susjed, koji nije odvajao oči sa scene, uperio je pogled u ložu. Ona ga je, malo zabačene glave i u polusjeni, također promatrala. Učinila mi se još bljeđom. Netremice su se promatrali, postojano, izdvojeni iz svijeta u toj ravnoj paraleli između dviju duša koja ih je održavala nepomičnima.

Za vrijeme trećeg čina, moj susjed nije ni na trenutak okrenuo glavu. Ali prije završetka izašao je kroz bočni prolaz. Pogledao sam u ložu, a ni nje nije bilo.

– Kraj idile. – rekao sam melankolično.

On se više nije vraćao, a loža je ostala prazna.

...

– Da, ponavljaju se. – dugo je tresao glavom: – Sve dramatične situacije mogu se ponoviti, čak i one najnevjerojatnije, ponavljaju se. Potrebno je živjeti, a vi ste tako mladi... I ona vašeg Tristana također, a to ne može zaustaviti pojavu ni najjačeg vapaja strasti koji može iznjedriti ljudska duša... Volim to djelo kao i vi, možda čak i više... Ne kažem, želi se povjerovati u Tristanovu dramu, a s njim i u trideset i šest dogmatskih situacija, od kojih se sve ponavljaju. Ne, prizor koji se vraća kao

noćna mora, likovi koji se obmanjuju minulom srećom, to je nešto drugo... Svjedočili ste preludiju jednog od tih ponavljanja... Da, znam da se sjećate... Tada se nismo poznavali... A... upravo vama sam morao o tome govoriti! Ali loše ste procijenili ono što ste vidjeli i povjerovali ste u sretan završetak... Sretan!...

Slušajte me. Brod polazi za koji trenutak, a ovoga puta se više ne vraćam... Ovo vam pričam, kao što bih napisao, iz dva razloga: prvo zato što me zapanjujuće podsjećate na mene u ono doba, ali samo po dobrome, nasreću, a drugo zato što ćete biti posve nesposobni da je pridobijete nakon ovoga što ćete čuti. Poslušajte me!

Upoznao sam je prije deset godina i tijekom šest mjeseci koliko smo bili zajedno učinio sam sve što sam mogao da bude moja. Volio sam je mnogo i ona mene, neizmjereno. Tako mi se prepustila jednog dana i od tog trenutka, moja ljubav, oslobođena napetosti, ohladila se.

Naše društveno okruženje razlikovalo se, i dok se ona zanosila srećom da će nositi moje ime, ja sam živio u sredini gdje je bilo neizbježno očijukati s bogatim, a katkada i iznimno lijepim djevojkama na glasu.

Takva jedna dovela je očijukanje do same krajnosti, pod suncobranima na vrtnoj zabavi, tako da sam se razočarao i ozbiljno je poželio.

No, ako joj je moje lice bilo zanimljivo za takve igre, moje bogatstvo nije uspjelo zadovoljiti njezine prohtjeve te mi je to jasno dala do znanja.

Imala je pravo, savršeno pravo. Nakon svega očijukao sam s njezinom prijateljicom, dosta ružnijom, ali neizmjereno manje nadarenom za te torture oko razgovora u četiri oka, čija se isključiva dražest sastoji od izluđivanja

osobe s kojom se očijuka te nametanja uloge gospodara. Tako da ovoga puta nisam bio ja onaj koji se razočarao.

Naravno, nakon trijumfa razmišljao sam o načinu na koji ću prekinuti s Inés. Nastavio sam je viđati i, premda se nije mogla ljutiti na umrtvljenje moje strasti, njezina je ljubav bila suviše velika da joj oči ne bi zasjale od sreće svaki put kada bih dolazio.

Majka nas je ostavljala same, a čak i da je znala što se događa, zatvorila bi oči da ne izgubi ni najmanju mogućnost da se sa svojom kćeri uspne na mnogo viši položaj.

Jedne večeri uputio sam se onamo s namjerom da prekinem s njom, vidno oneraspoložen zbog toga. Inés je dotrčala da me zagrlji, ali zaustavila se, naglo probljedejši.

– Što ti je? – upitala me.

– Ništa. – odgovorio sam joj s usiljenim osmijehom, milujući joj čelo. Dopustila mi je, ne obraćajući pažnju na moju ruku i uporno me gledala. Napokon je odmaknula zgrčen pogled pa smo ušli u sobu.

Pojavila se majka, ali kad je osjetila da se sprema oluja, ostala je samo trenutak te je nestala.

Prekinuti je kratka i jednostavna riječ, ali kako započeti...

Sjedili smo i šutjeli. Inés se nagnula, odmaknula mi ruku s lica i zarila oči u mene, bolne od tjeskobnog istraživanja.

– Očigledno je!... – promrmljala je.

– Što? – upitao sam je hladno.

Mirnoća mog pogleda više ju je pogodila od mog glasa, a njezino se lice promijenilo.

– To da me više ne voliš! – izustila je dok je polagano i u očaju zatresla glavu.

– To je pedeseti put da govoriš isto. – odgovorio sam. Nisam mogao dati oštrij odgovor, ali imao sam početak.

Inés me na trenutak pogledala gotovo kao stranca i odgurnuvši mi grubo ruku s cigarom, glas joj se prolomio:

– Esteban!

– Što? – ponovio sam pitanje.

Ovaj put je bilo dovoljno. Lagano je ispustila moju ruku pa se naslonila na sofuu ne pomičući svoje mrtvačko blijedo lice pod svjetiljkom. Ali trenutak kasnije lice joj je palo postrance na ruku prignječenu na naslon.

Prošlo je još neko vrijeme. Nepravедnost mog ponašanja (nisam vidio ništa drugo osim nepravédnosti), uvećavala mi je duboko gađenje prema sebi samome. I zato kada sam čuo, ili bolje rečeno osjetio, da su joj navrle suze, ustao sam i žestoko udario jezikom.

– Mislio sam da nećemo više imati scene. – rekao sam joj šéćući se.

Nije mi odgovorila pa sam dodao:

– I neka ova bude posljednja.

Osjetio sam kako se suze zaustavljaju te mi je ispod njih odmah odgovorila:

– Kako želiš.

Ali netom kasnije pala je jecajući na sofuu:

– Ali što sam ti učinila! Što sam ti učinila!

– Ništa! – odgovorio sam joj: – Ali ni ja tebi nisam ništa učinio... Čini mi se da imamo isti slučaj. Dosta mi je tih stvari!

Moj glas je zacijelo zvučao mnogo oštrije od mojih riječi. Inés se uspravila i podupirući se rukom o sofuu, hladno je ponovila:

– Kako želiš.

To je bio rastanak. Ja sam kanio prekinuti, ali sam ostao nadmašen. Samoljublje, podlo samoljublje, dotaknuto uživo, dalo mi je odgovor.

– Savršeno... Odlazim. Da budeš sretnija... drugi put.

Nije shvatila te me je začuđeno pogledala. Već sam bio počinio prvu gadost, a u takvim slučajevima osjetim napad ludila da se uprljam još više.

– Naravno! – podupro sam se okrutno: – Jer na mene se nisi mogla požaliti, zar ne?... zar ne?

Točnije, učinio sam ti čast što sam bio tvoj ljubavnik i moraš mi biti zahvalna.

Bolje je razumjela moj osmijeh nego moje riječi i dok sam izlazio po šesir u hodnik, njezino tijelo i duša razasuli su se po sobi.

Kada sam iskoracio na prag, intenzivno sam proživio što sam upravo učinio. Čežnja za luksuzom, uzvišenim brakom, sve mi se obilo kao rana na duši. Ja, koji sam se nudio na javnoj dražbi mondenim rugobama s bogatstvom, koji sam se prodavao, upravo sam izvršio najprezriviji čin prema ženi koja nas je i suviše voljela... Slabost na Monte de los Olivosu ili podao trenutak u čovjeku koji to inače nije, vode do istog ishoda: težnje za žrtvovanjem i ponovnim stjecanjem vlastite vrijednosti. A zatim, goleme žeđi za nježnošću, za brisanjem suza uzastopnim cjelivanjem voljene žene, čiji je prvi osmijeh nakon ozljede koju smo joj nanijeli, najljepša svjetlost koja može preplaviti čovjekovo srce.

I završeno! Nisam mogao pred samim sobom povratiti ono što sam maločas prezreo na takav način; više je nisam bio dostojan, a nisam je više ni zasluživao. U sekundi sam zaprljao najčišću ljubav koju čovjek može

iskusiti i upravo sam s Inés izgubio neponovljivu sreću da imam nekoga tko me voli predano.

Očajan, posramljen, prošao sam pored sobe te sam je vidio zabačenu na sofí kako među rukama u jecajima oplakuje čitavu dušu.

Inés! Već izgubljena! Osjetio sam svoju najdublju bijedu pored njezina tijela, čitavu ljubav, odbačenu u jecajima njezine umrle sreće. Zaustavio sam se, gotovo i ne primijetivši.

– Inés! – rekao sam.

Moj glas nije bio kao onaj prije. I ona je to morala dobro primijetiti jer njezina duša je osjetila, u pojačanim jecajima, očajan zov moje ljubavi – ovoga puta, da, goleme ljubavi!

– Ne, ne... – odgovorila mi je: – Prekasno je!

...

Padilla je zastao. Rijetko sam viđao tako usahlu i smirenu gorčinu poput one u njegovim očima kada je završio. Što se mene tiče, nisam mogao izbrisati iz pamćenja onu božanstvenu ljepotu iz lože kako jeca na sofí...

– Povjerovat ćete mi – nastavio je Padilla – kad vam kažem da sam je u svojim nesanicama nesretnog samca imao ovako pred očima... Odmah sam napustio Buenos Aires, a da se nisam nikome javio, a pogotovo ne svojoj bogatoj udvarači... Vratio sam se nakon osam godina i tada sam doznao da se udala šest mjeseci nakon što sam otišao. Ponovno sam se udaljio i prije mjesec dana sam se vratio, dosta sabraniji i smireniji.

Nisam je više vidio. Za mene je bila poput prve ljubavi praćene onim uzvišenim oduševljenjem djevičanskom idilom koja ostavlja traga na čovjeka koji je volio još stotinu puta... Ako ćete jednom biti voljeni kao što sam bio

ja i ako ćete prezreti kao što sam učinio ja, razumjet ćete čistoću koju pamtim.

Sve dok jedne večeri nisam naletio na nju. Da, one iste večeri u kazalištu...

Shvatio sam kada sam vidio bogatog skladištara od njezina muža da se sunovratila u brak, kao ja u Ucayali... Ali kad sam je opet vidio, na dvadeset metara udaljenosti, kako me gleda, osjetio sam kako mi iz duše, koja je spavala mirnim snom, navire krvavi očaj što sam je izgubio, kao da nije prošao ni jedan jedini dan u ovih deset godina. Inés! Njezina ljepota, njezin pogled, jedinstveni među svim ženama, nekoć su bili moji, baš moji, jer mi se bila predala obožavajući me. I vi ćete to cijiniti jednog dana.

Učinio sam sve što je u ljudskoj moći da je zaboravim, polomio sam zube pokušavajući se koncentrirati na pozornicu. Ali čudesna Wagnerova partitura, taj bolesni vrisak strasti, zapalio je u živom plamenu ono što sam htio zaboraviti. U drugom ili trećem činu nisam više mogao izdržati te sam okrenuo glavu. I ona je proživljavala Wagnerovo nadahnuće pa me pogledala. Inés, moj živote! Pola minute njezine usne, njezine ruke, bile su pod mojim usnama i očima i za to vrijeme ona je u svom bljedilu nabrala osjećaj one umrle sreće od prije deset godina. I uvijek Tristan, i njegovi vapaji nadljudske strasti, nad našom smrznutom srećom!

Tada sam ustao, provukao se kroz stolice poput mjesčara i nastavio sam po hodniku približavajući joj se, ali da je ne vidim i da ona mene ne vidi, kao da proteklih deset godina nisam ja bio taj bijednik...

Kao i prije deset godina halucinirao sam da nosim svoj šešir u ruci i da ću proći pored nje.

Prošao sam, vrata od lože bila su otvorena te sam se luđački zaustavio. Kao i prije deset godina na sofa, ona, Inés, sada ispružena na divanu u salonu pred ložom, oplakivala je Wagnerovu strast i uništenu sreću.

Inés!... Osjetio sam kako mi sudbina nameće presudan trenutak. Deset godina!... Zar je uopće prošlo? Ne, ne, moja Inés!

I kao i onda, kada sam ugledao njezino tijelo puno ljubavi potreseno od jecaja, dozvao sam je:

– Inés!

Kao i prije deset godina, jecaji su se udvostručili, i kao i onda, odgovorila mi je među rukama:

– Ne, ne... Prekasno je!...